

Strona główna>Postępowanie sądowe>Sprawy cywilne>Przeprowadzanie dowodów

Jeśli chodzi o wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych, bieżące procedury i postępowania wszczęte przed końcem okresu przejściowego będą nadal prowadzone na mocy prawa UE. W portalu e-Sprawiedliwość do końca 2024 r. będą nadal aktualizowane informacje dotyczące Wielkiej Brytanii na podstawie dwustronnej umowy z tym krajem.

Przeprowadzanie dowodów

Anglia i Walia

1 Ciężar dowodu**1.1 Jakie zasady obowiązują w odniesieniu do ciężaru dowodu?**

Zgodnie z zasadą ogólną ciężar dowodu w sprawach cywilnych spoczywa na stronie, która z określonego faktu wywodzi skutki prawne. Strona musi przedstawić takie dowody, które przekonają sędziego (lub ławę przysięgłych), że dowodzony fakt jest prawdziwy na zasadzie uprawdopodobnienia. Ciężar dowodu spoczywa na obu stronach, z wyjątkiem sytuacji, w których fakt jest powszechnie znany i nie wymaga udowodnienia przez powoda; w takim przypadku sędzia może kontynuować postępowanie z pominięciem dowodów strony przeciwnej.

W praktyce oznacza to, że sąd jest przekonany na zasadzie uprawdopodobnienia, że zdarzenie miało miejsce. Standard ten modyfikuje fakt, że im rzadsze zdarzenie, tym większy jest ciężar dowodu, jak wyjaśnił sędzia sądu apelacyjnego Hoffman w sprawie [Sekretarz Stanu przy Departamencie Spraw Wewnętrznych przeciwko Rehmanow](#)[1].

[1] [2001] UKHL 47.

1.2 Czy obowiązują zasady, które wyłączają konieczność dowodzenia niektórych faktów? W jakich przypadkach? Czy możliwe jest przedstawienie dowodu w celu obalenia szczególnego domniemania prawnego?

Fakty przyznane, powszechnie znane lub nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy nie wymagają dowodu.

W przepisach przewidziano różne domniemania, które można obalić dowodem przeciwnym, takie jak domniemanie ojcostwa męża matki, ważności małżeństwa, zdolności umysłowej osób fizycznych czy uznanie za zmarłe osób zaginionych. Przyjmuje się domniemanie niewinności, lecz w toku postępowania cywilnego dopuszczalne jest przeprowadzenie dowodu z wyroku skazującego na potwierdzenie, że strona popełniła przestępstwo, (co oznacza, że na stronie tej spoczywa ciężar udowodnienia własnej niewinności).

Domniemanie niedbalstwa stosuje się, gdy powód udowodni, że poniósł szkodę w wyniku zdarzenia spowodowanego przez przyczynę, która pozostawała pod wyłączną kontrolą pozwanego, a zdarzenie miało charakter zdarzenia, do którego zazwyczaj dochodzi wskutek niedbalstwa [1]. Podobne domniemanie powstaje, gdy osobie powierzono rzecz, która następnie została utracona lub zniszczona. W obu przypadkach pozwany może obalić przyjęte domniemanie. Jedynym obszarem, w którym stosuje się odwrócony ciężar dowodu, jest obszar prawa dotyczącego dyskryminacji w miejscu pracy. W przypadku postawienia uprawdopodobnionego zarzutu dyskryminacji ciężar dowodu zostaje przerzucony na stronę przeciwną, która musi udowodnić, że do dyskryminacji nie doszło. Praktyka ta wywodzi się z unijnych przepisów dotyczących dyskryminacji i obecnie jest przewidziana w ustawie o równości z 2010 r. Ponadto istnieje kilka rodzajów spraw cywilnych, zasadniczo dotyczących przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, w których stosuje się zasadę odpowiedzialności na zasadzie ryzyka. Oznacza to, że jeżeli doszło do wypadku, pracodawca ponosi odpowiedzialność z uwagi na ścisły obowiązek dochowania należytej staranności.

[1] [2001] UKHL 47.

[2] Paremia *res ipsa loquitur* (rzecz mówi sama za siebie).**1.3 Do jakiego stopnia sąd musi być przekonany o fakcie, aby oprzeć orzeczenie na istnieniu tego faktu?**

Standard dowodowy w sprawach cywilnych opiera się na zasadzie uprawdopodobnienia. Innymi słowy, sąd uzna fakt za dowiedziony, jeżeli przedstawione dowody wskazują – zdaniem sądu – na większe prawdopodobieństwo jego wystąpienia niż niewystąpienia. Jak wskazano powyżej, standard ten stosuje się w sposób elastyczny: bardziej przekonujące dowody są wymagane do uprawdopodobnienia poważnych zarzutów, takich jak zarzut oszustwa, ponieważ zarzuty takie uznaje się zazwyczaj za mniej prawdopodobne.

Kryterium to ulega zmianie w dwóch sytuacjach. W sytuacjach, gdy przy braku niepodważalnych dowodów istnieją jednak dowody przeciwne, sędzia może stwierdzić, że faktu nie dowiedziono[1]. Ponadto we wnioskach o wszczęcie postępowania nieprocesowego [2] standard dowodu jest dość niski, a sąd wydaje orzeczenie bez pełnego ujawnienia lub przesłuchania przez stronę przeciwną.

[1] Taką sytuację zbadano w sprawie [Rhesa Shipping](#) [1985] 1WLR.

[2] Często składane do sądu technologiczno-budowlanego w celu wykonania wyroku sądu polubownego zasądzającego zapłatę sumy pieniężnej.

2 Postępowanie dowodowe**2.1 Czy dowód przeprowadza się zawsze na podstawie wniosku strony czy sędzia w niektórych przypadkach może również przeprowadzić dowód z urzędu?**

Środki dowodowe[1] w postępowaniu cywilnym obejmują ujawnienie (*disclosure*) dokumentów przez strony oraz zeznania świadków i dowody z opinii biegłego. Dowody przeprowadza się przed sądem.

W każdym z przypadków obowiązują inne zasady.

Ujawnienie

Strony postępowania cywilnego mają obowiązek ujawnić[2] istnienie dokumentów znajdujących się pod ich kontrolą lub w ich posiadaniu w zakresie nakazanym przez sąd oraz umożliwić stronie przeciwnej zapoznanie się z takimi dokumentami. Sąd zwykle nakazuje „standardowe ujawnienie” (*standard disclosure*), zgodnie z którym strony muszą dołożyć należytej staranności, aby przedstawić dokumenty potwierdzające albo podważające twierdzenia którejkolwiek ze stron, przy czym strony nie muszą składać do sądu wniosku w tym zakresie. W przypadku innego rodzaju ujawnienia strona musi złożyć wniosek o zezwolenie sądu. Sąd może również wydać nakaz w celu zabezpieczenia dowodów i majątku.

Świadkowie

Strony nie potrzebują zgody sądu na powołanie dowodu z zeznań świadka na poparcie swoich twierdzeń. Niemniej strona, która chce powołać się na dowód z zeznań świadka, ma obowiązek dostarczyć opatrzone podpisem oświadczenie świadka zawierające treść jego zeznań oraz wezwać świadka do złożenia ustnych zeznań podczas rozprawy. Jeżeli strona nie dostarczy oświadczenia świadka ani streszczenia zeznań świadka (*witness summary*) przed rozprawą,

nie może wezwać tego świadka bez zezwolenia sądu. Dodatkowo sąd ma szerokie kompetencje w zakresie kontroli dopuszczonych dowodów, na przykład może wykluczyć dowody, które w przeciwnym razie byłyby dopuszczalne, i ograniczyć możliwości przesłuchania przez stronę przeciwną.

Strona może również wnieść do sądu o wydanie postanowienia dopuszczającego złożenie przez świadka zeznań pod przyrzeczeniem odebranych przez wyznaczonego przez sąd przesłuchującego[3] przed rozprawą sądową.

Do sędziego należy zasadniczo ocena dowodów powołanych przez strony, a nie niezależne ustalenie faktów.

Biegli

Strona nie może powołać się na dowód z opinii biegłego[4] bez zezwolenia sądu. Sąd może określić zakres opinii biegłego, formę, w której opinia zostanie sporządzona, oraz wynagrodzenie należne biegłemu.

Jeżeli więcej niż jedna strona chce przedstawić dowód z opinii biegłego w tym samym przedmiocie, sąd może zarządzić, aby opinię przygotował jeden biegły wspólnie poinstruowany przez strony, a nie odrębni biegli poinstruowani przez każdą ze stron. Sąd może zarządzić to z urzędu, bez zgody stron.

Sąd nie wymaga z urzędu od stron przedstawienia dowodu z opinii biegłego. Sąd może jednak z urzędu powołać biegłego jako „doradcę” (*assessor*) w celu udzielenia sądowi pomocy w rozstrzygnięciu sprawy. Sąd może polecić doradcy sporządzenie opinii, których odpis doręcza się stronom, oraz stawienie się na rozprawie w celu udzielenia porady sądowi.

W części 35 regulaminu postępowania cywilnego (Civil Procedure Rules, CPR) przewidziano możliwość przygotowania opinii przez różnych biegłych w podobnych dziedzinach. Ogólnie rzecz biorąc, w takich okolicznościach strony przesłuchują nawzajem swoich świadków, a następnie sędzia podsumowuje stanowisko i zwraca się do biegłych o jego potwierdzenie.

[1] Zob. część 32 CPR.

[2] Zob. część 31 CPR.

[3] Zob. część 34.8 CPR.

[4] Zob. część 35 CPR.

2.2 Co się dzieje po przyjęciu wniosku dotyczącego przeprowadzenia dowodu?

Ujawnienie

Po wydaniu przez sąd nakazu ujawnienia każda ze stron ma obowiązek doręczenia stronie przeciwnej wykazu mających znaczenie w sprawie dokumentów, które znajdują się lub znajdowały się w jej posiadaniu lub pod jej kontrolą. Następnie strona przeciwna ma prawo do zapoznania się z dokumentami i sporządzenia ich kopii. Za wykonanie fotokopii mogą obowiązywać opłaty.

Świadkowie

Sąd nakazuje stronom doręczenie podpisanych oświadczeń od każdego świadka, na którego zeznania mają zamiar powołać się na rozprawie. Oświadczenie może sporządzić świadek, lecz często przygotowuje je prawnik strony, która wniosła o wezwanie świadka. Oświadczenie powinno zawierać pełne zeznania świadka, w miarę możliwości z użyciem słów samego świadka.

Jeżeli sąd nakazał stronie doręczenie oświadczenia świadka, lecz strona nie jest w stanie go uzyskać, strona ta może wnieść do sądu o zezwolenie na dostarczenie streszczenia zeznań świadka, w którym zostaną opisane zeznania, które zgodnie z oczekiwaniami ma złożyć świadek, lub kwestie, o które strona zamierza zapytać świadka.

Jeżeli sąd zarządzi przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka przed rozprawą (*deposition*), świadek złoży zeznania ustnie przed wyznaczonym przez sąd przesłuchującym. Przesłuchanie zostanie przeprowadzone w taki sposób jak na rozprawie, przy zachowaniu pełnej możliwości przesłuchania świadka przez stronę przeciwną oraz sporządzeniu protokołu przesłuchania.

Biegli

Jeżeli sąd zezwoli na przeprowadzenie dowodu z zeznań biegłego, strony przygotowują instrukcje dla biegłego lub biegłych. W przypadku powołania wspólnego biegłego strony mogą oddzielnie poinstruować biegłego, jeżeli nie ma możliwości uzgodnienia wspólnych instrukcji. Biegły, którego zobowiązanie wobec sądu jest nadrzędne względem zobowiązań wobec strony przekazującej instrukcje, sporządza opinię na piśmie. Strona może następnie skierować pytania w formie pisemnej do biegłego, który otrzymał wspólne instrukcje lub instrukcje strony przeciwnej. W przypadku powołania odrębnych biegłych sąd może również zarządzić konfrontację biegłych w celu ustalenia obszarów, co do których opinie biegłych są zbieżne i rozbieżne. Biegłym przysługuje prawo do wynagrodzenia za czynności, zazwyczaj należnego od strony lub stron, które przekazały im instrukcje.

2.3 W jakich przypadkach sąd odrzuci wniosek dowodowy strony?

Gdy strony składają wniosek o przeprowadzenie dowodu, sąd wydaje postanowienie o dopuszczeniu dowodu, pod warunkiem że jest przekonany, iż dany dowód prawdopodobnie będzie istotny dla rozstrzygnięcia sprawy i dopuszczalny. Podejmując decyzję dotyczącą sposobu skorzystania ze swoich uprawnień, sąd dąży jednocześnie do właściwego rozstrzygnięcia spraw, co obejmuje ograniczanie wydatków oraz rozstrzygnięcie spraw w sposób sprawiedliwy, szybki i proporcjonalny do wagi, stopnia złożoności oraz wartości przedmiotu sporu. Takie względy mogą skutkować oddaleniem przez sąd wniosków lub wydaniem postanowień z urzędu (np. w sprawie powołania jednego wspólnego biegłego zamiast powołania odrębnych biegłych na wniosek każdej ze stron).

2.4 Jakie wyróżnia się środki dowodowe?

Fakty można udowodnić, przedstawiając dowody na ich poparcie, powołując się na domniemania oraz wnioski wynikające z dowodów, a także poprzez uwzględnienie przez sąd powszechnie znanych faktów (zob. powyżej). W postępowaniu cywilnym można się powoływać na takie dowody jak: zeznania świadków, dowody z dokumentów oraz dowody rzeczowe. Dokumenty mogą obejmować dokumenty w formie papierowej, dane komputerowe, zdjęcia i nagrania dźwiękowe. Dowody rzeczowe obejmują inne przedstawione sądowi przedmioty mające znaczenie dla przedmiotu sporu, takie jak produkty stanowiące przedmiot sporu w sprawie dotyczącej własności intelektualnej. Mogą one również obejmować przeprowadzenie przez sędziego wizji lokalnej miejsca wypadku lub innego miejsca istotnego dla sprawy.

2.5 Jakie metody stosuje się w celu uzyskania dowodów ze świadków i czym się one różnią od środków uzyskiwania dowodów z biegłych? Jakie obowiązują zasady w odniesieniu do składania dowodów pisemnych i ekspertyz/opinii biegłych?

Co do zasady świadkowie składają zeznania ustnie podczas rozprawy. Niemniej, jak wskazano powyżej, każda ze stron ma obowiązek doręczenia oświadczenia każdego świadka, na którego zeznania chce się powołać. Na rozprawie sąd wzywa świadka do potwierdzenia zgodności z prawdą i dokładności jego oświadczenia, które od tej pory będzie stanowić dowód z zeznań świadka dla strony, która wniosła o jego wezwanie. W przypadku doręczenia wyłącznie streszczenia zeznań świadka świadek będzie musiał złożyć bardziej szczegółowe zeznania ustne.

Biegli składają zeznania w formie opinii na piśmie, chyba że sąd zarządzi inaczej. W opinii biegłego należy wskazać wnioski, fakty i założenia, na których się ona opiera, a także treść instrukcji otrzymanych przez biegłego. Sąd rozstrzyga, czy konieczne jest również stawiennictwo biegłego na rozprawie w celu złożenia ustnych zeznań. Wyznaczony przez sąd doradca nie będzie zobowiązany do złożenia ustnych zeznań.

2.6 Czy istnieją silniejsze i słabsze środki dowodowe?

Sądowi przysługuje szeroki zakres swobody uznania, jeżeli chodzi o wagę lub wiarygodność, jaką należy przypisać poszczególnym dowodom. Nie obowiązuje zasada zakazująca przeprowadzenia dowodu z oświadczenia złożonego poza sądem na potwierdzenie zawartych w nim faktów (dowód ze

słyszenia)[1], wobec czego strona może powołać się na pismo jako dowód na zawartą w nim treść lub na relację świadka dotyczącą oświadczenia złożonego przez inną osobę. Dowód ze słyszenia często ma jednak mniejszą wagę niż dowód bezpośredni, w szczególności jeżeli do złożenia zeznań można było wezwać samego twierdzącego.

Niektóre dokumenty i zapisy uznaje się za autentyczne. Przykładowo dokumentację przedsiębiorstw i organów publicznych uznaje się za autentyczną w przypadku jej poświadczenia przez pracownika przedsiębiorstwa lub organ publiczny. Natomiast powołanie się na różne rodzaje dokumentów urzędowych (takie jak ustawy, akty prawa miejscowego, zarządzenia, traktaty i protokoły sądowe) polega na przedstawieniu ich wydruków lub poświadczonych odpisów, bez konieczności powoływania się na dodatkowe dowody.

[1] Zob. część 33 CPR oraz towarzysząca jej wskazówka praktyczna (*Practice Direction*).

2.7 Czy udowodnienie określonych faktów wymaga oznaczonych środków dowodowych?

Niektóre czynności prawne (np. sporządzenie testamentu i sprzedaż gruntu) wymagają formy pisemnej, a do ich udowodnienia niezbędne jest przedstawienie dowodu z dokumentu.

2.8 Czy świadkowie są zobowiązani przepisami prawa do zeznawania?

Ogólnie rzecz biorąc, sąd może zobowiązać do stawienia się świadków, którzy mają możliwość złożenia zeznań. Strona, która pragnie zapewnić stawienie świadka na rozprawie, przygotowuje wezwanie świadka do stawienia się przed sądem celem złożenia zeznań. Wezwanie do stawienia się przed sądem, które zostało wydane przez sąd i prawidłowo doręczone, zobowiązuje świadka do czasu zakończenia rozprawy.

Jeżeli sąd zarządził przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka przed rozprawą, lecz świadek nie stawia się lub odmówi udzielenia odpowiedzi na istotne pytania, strona wnosząca o przesłuchanie świadka przed rozprawą może złożyć kolejny wniosek w sprawie stawienia się świadka lub udzielenia przez niego odpowiedzi na pytania.

2.9 W jakich przypadkach mogą odmówić składania zeznań?

Ogólna zasada, zgodnie z którą świadka posiadającego istotne informacje można wezwać do stawienia się przed sądem celem złożenia zeznań, nie ma zastosowania do Królowej, zagranicznych władców i członków ich rodzin, zagranicznych przedstawicieli dyplomatycznych i urzędników konsularnych, przedstawicieli określonych organizacji międzynarodowych oraz sędziów zawodowych i przysięgłych (w odniesieniu do ich działalności w tym charakterze). W postępowaniu cywilnym sąd może wezwać małżonków i innych członków rodziny stron do stawienia się przed sądem celem złożenia zeznań. Świadkowie, od których można co do zasady wymagać złożenia zeznań, mają jednak prawo do nieudostępnienia do wglądu niektórych dokumentów oraz do odmowy odpowiedzi na niektóre pytania w oparciu o przysługujące im tajemnicę lub prawo uchylenia się od odpowiedzi (*privilege*). Główne rodzaje tajemnic obejmują tajemnicę adwokacką (która ma zastosowanie do wymiany informacji na potrzeby udzielenia lub uzyskania porady prawnej lub na potrzeby zgromadzenia dowodów na potrzeby postępowania), tajemnicę dotyczącą oświadczeń składanych na etapie polubownego rozwiązywania sporu („*without prejudice*” *privilege*) (która ma zastosowanie do wymiany informacji w ramach należytych starań dolożonych w celu polubownego rozwiązania sporu, takich jak złożenie propozycji zawarcia ugody) oraz prawo do uchylenia się od odpowiedzi, jeżeli jej udzielenie mogłoby narażać świadka na odpowiedzialność karną (co oznacza, że świadek może być zwolniony z obowiązku złożenia zeznań, jeżeli istnieje realne ryzyko, że narażą to świadka lub małżonka świadka na przedstawienie zarzutów karnych lub wyrok skazujący w Zjednoczonym Królestwie). Sąd może zwolnić świadka od obowiązku zachowania tajemnicy.

Można również odmówić przedstawienia dowodu w oparciu o klauzulę interesu publicznego, jeżeli jego przeprowadzenie byłoby sprzeczne z interesem publicznym. Dowody, które mogą być objęte wspomnianą klauzulą, obejmują dowody związane z bezpieczeństwem narodowym, stosunkami dyplomatycznymi, funkcjonowaniem instytucji rządowych na szczeblu centralnym, dobrem dziecka, ściganiem przestępstw oraz ochroną informatorów. Ponadto dziennikarze nie są zobowiązani do ujawniania swoich źródeł, chyba że ich ujawnienie jest konieczne ze względu na interes wymiaru sprawiedliwości, bezpieczeństwa narodowego lub w celu zapobiegania zakłóceniom porządku lub przestępstwom.

Sąd nie może zarządzić, aby pracownicy banków przedstawili księgi rachunkowe banku ani złożyli zeznania dotyczące ich zawartości, chyba że sąd ma szczególne podstawy do wydania takiego zarządzenia, natomiast sąd może zarządzić, aby określonej osobie umożliwiono dokonanie oględzin i sporządzenie kopii pozycji na rachunku bankowym.

2.10 Czy osoba, która odmawia złożenia zeznań, może być ukarana lub zmuszona do zeznawania?

Świadka, który otrzymał wezwanie do stawienia się przed sądem, nie stawia się w sądzie lub odmawia złożenia zeznań, sąd może skazać za obrazę sądu na karę pozbawienia wolności (Wysoki Trybunał) lub na karę grzywny (sąd hrabstwa).

2.11 Czy przewiduje się, że od niektórych osób nie można uzyskać dowodów?

W postępowaniu cywilnym sąd dopuszcza dowód z zeznań wszystkich osób pełnoletnich, chyba że nie są one w stanie zrozumieć treści przyrzeczenia, które muszą złożyć świadkowie, lub nie są w stanie złożyć racjonalnych zeznań, na przykład ze względu na chorobę psychiczną. Jeżeli małoletni świadek nie rozumie treści przyrzeczenia, sąd może mimo to dopuścić dowód z jego zeznań, lecz wyłącznie wówczas, gdy jest przekonany, że dziecko rozumie obowiązek mówienia prawdy i jest „wystarczająco świadome, aby uzasadnić składane przez siebie zeznania”.

2.12 Jaką rolę odgrywa sędzia i strony w przesłuchaniu świadka? W jakich warunkach można przesłuchać świadka w trybie wideokonferencji lub za pośrednictwem innych środków technicznych?

Rola sędziego i stron

Tradycyjnie świadków na rozprawie w pierwszej kolejności przesłuchiwała strona powołująca (*evidence-in-chief*), której pełnomocnik prawny zadawał świadkowi niesugerujące pytania. Obecnie oświadczenie świadka pełni funkcję zeznań złożonych na rozprawie w czasie przesłuchania przez stronę powołującą, chyba że sąd postanowi inaczej. Następnie świadka może przesłuchać pełnomocnik strony przeciwnej, który może zadawać mu sugerujące pytania. Biegłych składających ustne zeznania na rozprawie również może przesłuchać strona przeciwna, natomiast wyznaczonego przez sąd doradcę strony nie mogą przesłuchiwać. Sędzia może zadawać pytania świadkom, zazwyczaj w celu wyjaśnienia odpowiedzi udzielonych przez nich na pytania pełnomocnika.

Przesłuchanie świadka w trybie wideokonferencji

Przesłuchanie świadka może odbyć się w trybie wideokonferencji wyłącznie za zezwoleniem sądu. Wydając postanowienie w sprawie dopuszczenia dowodu z zeznań złożonych w ten sposób, sąd bierze pod uwagę zalety skorzystania z wideokonferencji (w szczególności gdy świadek jest chory lub przebywa za granicą), koszty lub oszczędności związane z przeprowadzeniem wideokonferencji oraz wpływ na rzetelność procesu sądowego (w tym bardziej ograniczony zakres, w jakim sąd może kontrolować i ocenić świadka).

3 Ocena dowodów

3.1 Czy istnieją ograniczenia nałożone na sąd dotyczące uwzględniania przez sąd w orzeczeniu dowodów, które zostały zebrane przez stronę niezgodnie z prawem?

Jeżeli wiadomości przesłane pocztą lub za pośrednictwem systemu telekomunikacyjnego (co obejmuje rozmowy telefoniczne, faksy i wiadomości e-mail) przechwycono w sposób nielegalny, dowody z treści takich wiadomości są niedopuszczalne w toku postępowania. W przeciwnym razie dowody są zasadniczo dopuszczalne, nawet jeżeli uzyskano je w sposób nieodpowiedni. Sąd ma jednak możliwość niedopuszczenia dowodu, który w innym wypadku

byłby dopuszczalny. Rozpoznając wniosek dowodowy, sąd uwzględnia wagę dowodu oraz powagę niewłaściwego postępowania. Jeżeli okoliczności nie uzasadniają niedopuszczenia dowodu, sąd może zastosować inne sankcje wobec osoby, która dopuściła się niewłaściwego postępowania, na przykład zasądzać od niej koszty.

3.2 Czy moje oświadczenie, jako strony w sprawie, uznaje się za dowód?

Pisma procesowe (tj. oficjalne dokumenty zawierające oświadczenia każdej ze stron postępowania) można wykorzystać jako dowód na rozprawie wstępnej, lecz nie na rozprawie właściwej.

Dowód z przesłuchania stron postępowania jest dopuszczalny w tym samym zakresie co dowód z zeznań osób trzecich.

Powiązane strony:

[Ministerstwo Sprawiedliwości](#)

[Regulamin postępowania cywilnego](#)

Ostatnia aktualizacja: 08/09/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.